

Актуальні проблеми державного будівництва та місцевого самоврядування, адміністративне та фінансове право, адміністративний процес, інформаційне право

ПРАВОВА ОЦІНКА ЗМІСТУ КАТЕГОРІЇ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Шапіро В.С.

аспірант кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумський державний університет

В наш час у зв'язку з розвитком суспільства та стрімким проникненням інформації у всі сфери людського життя особливого значення набуває право людини на одержання інформації. З огляду на це в нашому суспільстві актуальним стає питання, що стосується не тільки шляхів одержання інформації, але і змісту категорій інформації для віднесення її до того чи іншого виду. Як правило, ця проблема постає перед органами влади у випадку надання інформації зацікавленим особам, адже невірний висновок щодо виду тієї чи іншої інформації може призвести до порушення прав людини, що гарантується національним законодавством.

Законом України “Про інформацію” регламентується можливість вільного одержання інформації всіма громадянами, юридичними особами і державними органами [1]. В свою чергу право вільного одержання інформації включає в себе набуття, придбання і накопичення інформації, що підлягає документуванню або публічному оголошенню громадянами, юридичними особами або державою. За режимом доступу законодавець виділяє вільну інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Доступ фактично полягає в отриманні згоди компетентного органу (особи) на одержання документу чи інформації, дотримання якої безпосередньо пов'язано з можливістю реалізації права на інформацію, та, відповідно, обмежує це право.

Сьогодні інформація з обмеженим доступом потребує належного захисту, що є одним з головних завдань інформаційної безпеки. Але постає

важлива проблема, що криється у відсутності єдиного розуміння таких понять, як “інформація з обмеженим доступом”, “конфіденційна інформація” і “таємна інформація”.

Конфіденційна інформація належить до інформації з обмеженим доступом. В ст. 30 Закону України “Про інформацію” зазначене наступне: конфіденційна інформація – це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених умов [1].

Конфіденційна інформація має такі різновиди: комерційна, банківська таємниця, відомості, зміст яких відомий певній особі у зв’язку з її професійною діяльністю (відомості, що становлять предмет лікарської, адвокатської, нотаріальної таємниці, таємниці рахунків, вкладів, листування, телефонних розмов, повідомлень, що передаються засобами зв’язку тощо).

Окрім зазначеної вище конфіденційної інформації існує широко відомий її різновид – конфіденційна інформація про особу (персональні дані). Інформації про особу присвячена окрема стаття Закону України “Про інформацію”, в якій зазначено, що персональними даними про особу є наступні: національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров’я, адреса, дата і місце народження [1]. В той же час Основний закон України обмежує втручання в особисте і сімейне життя, окрім випадків, передбачених Конституцією України, і для захисту особи встановлює обов’язкову згоду такої особи у випадку збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про неї, крім випадків, визначених законом. Також Конституцією встановлено обмеження подальших дій стосовно даної інформації, що полягає у здійсненні вище зазначених дій лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [2, 12]. Якщо ж збір необхідної інформації про особу проводиться в цілях оперативно-розшукової діяльності, то згода на такі дії не потребується, але згідно Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” подальшому розголошенню такі відомості не підлягають [3].

Переліки конфіденційної інформації, що є власністю держави і якій надається гриф обмеженого доступу “Для службового користування”, розробляються міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, урядом АР Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, адже у їх володінні, користуванні та розпорядженні перебувають ці відомості. У разі необхідності на державному підприємстві, установі чи організації за погодженням з міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади розробляються і вводяться в дію переліки конкретних видів документів у відповідній сфері діяльності. Відповідальність за забезпечення правильного ведення обліку, зберігання та використання документів з грифом “Для службового користування” покладено на керівників організацій. Відомості із зазначених документів згідно інструкції забороняється використовувати на відкритих виступах або опубліковувати в засобах масової інформації, демонструвати на стендах і вітринах.

Законодавством встановлена відповідальність за порушення права на інформацію, відповідно до якого може наступати дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна або кримінальна відповідальність.

Незважаючи на вище сказане, прослідковується недосконалість інформаційного законодавства, що знаходить свій вираз у відсутності чітких законодавчих критеріїв для визначення конфіденційної інформації, порядку та умов віднесення інформації до конфіденційної.

Не менш важливим питанням постає визначення суб'єктом режиму доступу до інформації. Згідно законодавству інформація може вважатися конфіденційною не тільки з волі власника, але і з волі особи, якій може належати окреме повноваження щодо інформації, адже право власності передбачає наявність всіх складових: володіння, користування та розпорядження. В Законі України “Про інформацію” зазначено, що конфіденційна інформація являє собою відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні. Результатом даного визначення стає

неопосередкованість волі особи, що може встановити режим, волею власника і віднесення інформації до конфіденційної. В результаті цього власник, здійснюючи свої повноваження, порушує режим обмеженого доступу до інформації, встановлений іншою особою, а це в свою чергу є порушенням права власності на інформацію.

Досить важливим і не вирішеним питанням залишається можливість і порядок віднесення інформації до конфіденційної. Визначення в законодавстві даного виду інформації зовсім не дає можливості правильного віднесення її особою до зазначеного виду. Протиріччя виникає в тому, що законодавством передбачено визначення особою будь-якої інформації конфіденційною, в той час, як не допускається необґрунтоване віднесення такої інформації до зазначеного виду. У зв'язку з існуванням інституту таємної інформації і відмінністю таємної інформації від конфіденційної наявність чіткого переліку критеріїв, за якими відбувалося б віднесення інформації до конфіденційної, є не зовсім доцільною. Але не зважаючи на це повинні існувати загальні принципи законного віднесення інформації до конфіденційної з метою запобігання виникнення протиріч, зазначених вище.

Зазначені вище прогалини в законодавстві ускладнюють користування правом на інформацію. Досить важливою є проблема відсутності належного державного контролю за здійсненням права на інформацію та режимом доступу до інформації. Результатом цього є негативні наслідки, відомим прикладом яких є застосування чиновниками норм, що регулюють порядок доступу до конфіденційної інформації, з одночасним ігноруванням положень Закону України "Про інформацію" і конституційних гарантій. Досить часто зустрічаються випадки безпідставної класифікації інформації як конфіденційна, в той час, коли вона є відкритою. Таке ж обмеження здійснюється відмовою в наданні інформації на підставі віднесення її до конфіденційної, що є власністю держави.

Отже, можна зробити висновок, що невирішеним залишається питання чіткого розмежування таємної і конфіденційної інформації. Викладення

положень стосовно конфіденційної інформації є безсистемним, а застосування даних норм на практиці викликає труднощі за наявності суперечливих питань. Вирішення цих проблем можливо лише на рівні законодавчого закріплення і уточнення даних питань законодавцем., що повинно стати предметом досліджень фахівців-юристів. Це стане передумовою розвитку інформаційного законодавства України, в тому числі захисту права на одержання інформації і захисту інформації в цілому.

Література:

1. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 №2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №48. – ст.650
2. Конституція України: Офіційне видання станом на 8 жовтня. – К.: “Центр учбової літератури”, 2010 – 80с.
3. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” від 18.02.1992 №2135-ХІІ – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Шапіро В. С. Правова оцінка змісту категорії конфіденційної інформації / В. С. Шапіро // Проблеми становлення і розвитку правової системи України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 27–28 листопада 2010 р. – Харків, 2010. – С. 140–142.